Анастасія Кашоїд

КІННИЙ ПОЛК ЧОРНИХ ЗАПОРОЖЦІВ В ДОБУ УНР

Минуло 100 років від початку Української національно-демократичної революції, в історії залишилося багато відкритих питань стосовно тих подій. Сьогодні теж нелегкий час для України. У сучасних умовах пошуку форм, методів і засобів збереження української державності, найважливішою проблемою, що хвилює суспільство, є питання забезпечення миру і стабільності в країні. У цьому контексті важливим є історичний досвід українського державотворення. Серед багатьох сторінок історії періоду УНР, що мали вплив на загальноукраїнське життя, виділяється історія виникнення та діяльності кінного полку Чорних запорожців.

«Чорні запорожці» або «чорношличники», повна назва яких – кінний дивізіон 2-го Запорізького полку, а згодом 1-й полк Чорних запорожців – військове формування кавалерії армії Української Народної Республіки, що існувало в 1918–1920 роках.

Початком полку Чорних запорожців став Окремий запорізький загін, сформований у лютому 1918 року із захисників Києва. У керованому підполковником Петром Болбочаном 2-му пішому курені (батальйоні) з'явилася команда з 50 кінних розвідників. Очолив її військовий урядовець Іван Благо. Після звільнення Києва і Полтави до Запорізького загону повалили добровольці, і вже невдовзі загін перетворився на бригаду, а відтак – на дивізію. В Полтаві розвідницька команда 2-го Запорізького пішого полку, розгорнутого з 2-го куреня, значно поповнилася людьми і була перетворена на кінну сотню. Урядовець Благо передав командування сотнею кадровому військовому-кавалеристу сотникові Миколі Римському-Корсакову [2, с. 43]. Так почалася історія чорношличників.

Відомий однострій, завдяки якому бійці кінного дивізіону 2-го полку ввійшли в історію як «Чорні запорожці», було пошито у Кременчуці наприкінці січня 1919 р. У своїх мемуарах командир підрозділу Петро Дяченко згадує, що сукно для пошиву – сіре на черкески та чорне на штани – було здобуто у грудні 1918 в боях з махновцями біля Лозової. Однострій складали: чорні шапки (у старшин – каракулеві, у козаків – смушкові) з чорними шликами, чорні жупани (кітелі), чорні штани, світло-сірі черкески (замість шинелей), чорні чоботи. Всі вони мали старовинну козацьку зачіску – «оселедець» [3, с. 56].

Знамено Чорних запорожців мало скошений край із зображенням тризуба на лицьовому боці з написом «1-й кінний полк Чорних Запорожців». Зворотна сторона знамена містила зображення черепа з кістьми й написом «Україна або смерть». Ад'ютант 2-го Запорозького полку сотник Никифор Авраменко згадував: «Чорношличники ... в полон

не здавалися, билися відчайдушно. Славилися нещадними і непримиренними... Люди, що, крім невгамовної відваги, готові на небезпечну справу, позбулися з почуттям страху всього іншого людського, хорошого» [1, с. 824].

Чорні запорожці були найбільшим кавалерійським полком української народної армії. За різними оцінками, це формування мало 300-400 шабель, 200–400 багнетів і польову батарею. Треба розуміти, що **чорношличники** не могли отримувати належного забезпечення тому майже все їх «багатство» було видобуто боями. Про це згадував полковник Дяченко: «Від дня арешту полковника Болбочана наш полк не отримував грошей, довелося жити за рахунок селян та з того, що здобули на большевиках» [3, с. 62]. У грудні 1918 – квітні 1919 дивізіон брав участь у ІІ-й українсько-більшовицькій війні на сході України, в ході якої відійшов до Дністра та через румунську територію перейшов на захід країни і восени 1919 року разом з іншими військами УНР опинився у «трикутнику смерті» у районі Любара, Шепетівки та Мирополя.

Восени 1919 – навесні 1920 дивізіон, розгорнутий в кінний полк, взяв участь у рейді по тилах ворожих військ – Першому Зимовому поході Дієвої армії УНР, під час якого відзначився як найбільш боєздатна та уніформована військова частина. 5 січня 1920 року «Чорні запорожці» вступили до міста Голованівськ Балтського повіту, а 19 січня – в Саврань того ж повіту. 24 січня відбулася переправа полку на східний берег річки Синюха, того ж дня прибула до полку надіслана начальником Ольвіопольського району полковником Поповим за дорученням головного командування Збройних Сил Півдня Росії делегація з умовами миру і співпраці для боротьби протии Червоної армії. Делегацію було направлено з охороною в напрямку Канева на розшук штабу армії УНР.

9 лютого в селі Байбузи штаб полку одержав наказ про приєднання до Київської групи отамана Юрка Тютюнника. Полк Чорних запорожців і Мазепинський кінний полк зводились в бригаду на чолі з полковником Петром Дяченком. Продовжуючи похід, 10 лютого вояки полку вступили до містечок Білозір'я та Сміла Черкаського повіту. Вже 13–15 лютого точилися бої кінного полку Чорних запорожців з частинами Червоної армії за Золотоношу. Потім були Голованівськ, Бершадь, Гайворон, Богопіль. Приклади бойової відваги та винахідливості цей полк показав у боях за Вознесенськ.

У травні 1920, після повернення з походу, полк був інтернований поляками. Згодом увійшов до складу Окремої кінної дивізії відновленої армії УНР. Наприкінці літа 1920 увійшов до складу 1-ї Запорозької дивізії армії УНР. Брав участь у радянсько-польській війні, зокрема, у боях під Сидоровом. У листопаді 1920 року, під натиском Червоної армії, полк разом з іншими підрозділами Дієвої армії УНР змушений був перейти річку Збруч (кордон з Польщею) і його знову було інтерновано в таборах

для полонених на території Польщі [4, с. 111]. Для українців війна була завершена.

Чорні запорожці поступово зникли. Колишні вояки роз'їхалися по всьому світові. Проте, вони ще довго поставали в пам'яті більшовицьких та білогвардійських командирів з їх сяючими шаблями та чорними шликами. Це були хижі, жорстокі і надзвичайно хоробрі бійці, і в тих умовах ніхто інший за них воювати просто не зміг би.

Список використаних джерел

1. Гломозда К. Відзнаки українського війська доби визвільних змагань / К. Гломозда // Історія українського війська. – Львів, 1996. – С. 823–825.
2. Калинчук Д. Їх звали Чорні Шлики [Електронний ресурс] / Дмитро Калинчук. – Режим доступу: http://tyzhden.ua / Український тиждень.
3. Дяченко П. Чорні запорожці. Спомини командира 1-го кінного полку Чорних запорожців Армії УНР / Дяченко Петро. – Київ: Стікс, 2010. – 176 с.
4. Коваленко С. Чорні Запорожці: історія полку / Коваленко Сергій. – Київ: Стікс, 2012. – 119 с.

Ірина Кислинська

ЗНАЧЕННЯ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Сімейне виховання має величезне значення у вихованні, освіті і становленні будь-якої людини. Можна сказати, що це фундамент на якому будуватиметься все подальше життя. І від того наскільки твердий цей фундамент залежить дуже багато чого в долі людини.

Про важливість сімейного виховання відзначається в Конституції України, Державній програмі «Освіта», Концепції національного виховання, Національних програмах «Діти України» та «Українська родина» та інших державних документах.

Батьки – перші вихователі – мають найсильніший вплив на дітей. Ще Ж. Руссо стверджував, що кожний наступний вихователь надає на дитину менше впливу, ніж попередній. Батьки є попередніми по відношенню до всіх інших: вихователю закладу дошкільної освіти, вчителю початкових класів… Їм самою природою віддано перевагу у вихованні дітей. Забезпечення сімейного виховання, його змістовні та організаційні аспекти є вічною і дуже відповідальним завданням людства.

Про силу виховного впливу батьків красномовно говорить такі українські народні прислів'я і приказки: «Який кущ, така й хворостина,